

AZ 1956-OS FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC 50. ÉVFORDULÓJA

Kis József

Forradalom Edelényben

A borsodi forradalom egyik legfontosabb vidéki központja Edelény volt. Mondhatnánk, ez természetes, hiszen járási székhely volt, oka mégsem ebben rejlik. Több járási központban a forradalom napjaiban jóformán semmi sem történt, a forradalmi szervezetek (munkástanácsok és nemzetőrségek) vezetését a kommunisták, sőt rákosisták szerezték meg: Edelényben viszont – bár a vád itt is felmerült és a tanácsi vezetőkkel való együttműködés kimutatható – ez nem valósulhatott meg. Nem, hiszen más településekkel szemben itt a kommunista vezetőknek nem volt idejük és lehetőségük az események élére állni, azokat a saját képükre formálni.

Edelényben 1956. október 26-án a hármaskör akna bányászai indították meg az eseményeket. Este 6 óra körül lámpákkal, a Himnuszt énekelve és jelszavakat kiabálva a községi hősi emlékműhöz vonultak, a járási pártbizottság épülete elé. A tömegből egy 8-10 fős csoport kivált és behatolt az épületbe. Veres Sándor járási első titkár az ablakból kívánt beszédet intézni a tüntetőkhöz, de lehurrogták. Helyére a fiatal Tóth István bányaraktáros lépett, aki felolvasta a miskolci DIMÁVAG Gépgyár 21 pontos követelését, elszavalta a Nemzeti dalt. Míg Tóth az ablakból szónokolt, az épületben tartózkodó társai zászlókat, képeket dobáltak az utcára, ahol meggyűjtötták és széttaposták azokat. Ezután megállítottak két teherautót, amelyekkel a I. sz. aknához mentek, ott leállították a munkát, majd a bányászokkal együtt ismét a községi hősök szobrához vonultak, ahol már nagyobb tömeg gyűlt össze. Spontán nyilvános szavazással községi munkástanácsot választottak. A testület 25 tagja között volt a járási rendőrkapitány, Lócsei Viktor rendőr őrnagy, a járási honvéd kiegészítő parancsnok, Schrenk Béla százados, Ast Ferenc katolikus pap és Gyűlvészi István református lelkész.

A munkástanács ezután a községi tanács épületében tartott alakuló ülést. A testület elnökévé Tömöl Béla kádármestert, helyettesévé Mokó Jánost, titkárrá Boskó Károly bányaleltárost választották. A jogi természetű igazgatási ügyek intézésével dr. Borsovai Lengyel Gyula ügyvédet bízták meg. A munkástanács vegyes összetétele miatt politikai bizottságot választ-

tottak, amelynek elnöke Boskó Károly, tagjai Tömöl Béla, Schrenk Béla honvéd százados és Kiss Bertalan felvigyázó lettek.

Az alakuló ülésen a munkástanács 18 határozatot hozott. Munkásőrség néven nemzetőrséget állított fel, amely a rendőrséggel és honvédséggel látta el a közbiztonsági szolgálatot. Miután Lőcsei Viktor rendőr őrnagy és Schrenk Béla honvéd százados bejelentették, hogy alakulataik átállnak, a nemzetőrség parancsnokának Lőcseit, helyettesének pedig Schrenket választották meg. A munkástanács határozatokban fogalmazta meg követeléseit. Ezek egy része hasonló a megye más pontjain összeállított pontokhoz, több azonban jelentősen eltért. Bár a miskolciak csak Farkas Mihály és társai felelősségre vonását követelték, az edelényiek személyesen Rákosi Mátyás és társai hazahozatalát és bíróság elé állítását követelték. Ugyancsak követelték Mindszenty bíboros szabadon bocsátását, a szabad vallásgyakorlást, szabad sajtó létrehozását, valamint a „szabad politikai pártok megalakítását, fasiszta pártok kivételével”. Határozatban rögzítették, hogy „A miskolci munkástanács a kormányhoz intézett táviratára választ mind a mai napig nem kapott. Így bizalmatlanság merült fel a kormány, valamint az egész Központi Vezetőséggel szemben. Nem nyugszunk bele abba, hogy az orosz haderő csak a szabadságharc letörése után vonuljon ki. ... Tiltakozunk az ellen, hogy a szabadságharcosokat a rendszer felforgatóinak bélyegezze a Központi Vezetőség.”

A községi munkástanács ülésével egy időben, október 26-án késő délután az edelényi Közérdekű Munkák Igazgatósága-parancsnokság rabjai fel lázadtak. A helyzetet csak nehezítette, hogy mintegy 3-400 fős tömeg vonult a táborhoz a foglyok kiszabadítására. A rabkötési kísérletről értesülő munkástanácstól a rabok megnyugtatóására küldöttséget indítottak Schrenk százados, Ast Ferenc plébános, dr. Borsovai Lengyel Gyula ügyvéd és Márton Ferenc ügyész részvételével. A küldöttség tagjai – miután értesültek arról, hogy politikai foglyok nincsenek közöttük – nem támogatták szabadláb- ra helyezésüket, de megnyugtatójuk érdekében ügyük felülvizsgálatát helyezték kilátásba. A rabok visszatartása érdekében mintegy 200 főből álló fegyveres egység érkezett Miskolcra és a Járási Kiegészítő Parancsnokságról. A rabok megpróbálták kitörni, azonban fegyverrel kényszerítették őket vissza. A parancsnok előbb a levegőbe lövetett, de az elítéltek nem hátráltak meg, ezért egy géppisztollyal térdmagasságban tüzeltek. Hat elítélt megsérült, a rabok visszavonultak, a kitörést sikerült megghiúsítani. A rabok ügyét később a megyei bíróság és ügyészség képviselői vizsgálták felül, s azokat, akiknek büntetésük hamarosan letelt (a 478 főből 255 fő), szabadon engedték.

Október 27-én délelőtt nagygyűlést tartottak, amelyen Boskó Károly – mint a Politikai Bizottság elnöke – tartott 10-15 perces politikai tájékozta-

tót. Boskó kijelentette, hogy „a Varsói Szerződést Magyarország részéről fel kell mondani, ki kell jelenteni Magyarország semlegességét. Közölte, hogy Nagy Imre kormánya nem ura a helyzetnek, ezért miskolci székhellyel új kormányt kell alakítani, amely megalakulása után terjessze ki hatalmát az egész országra.” A gyűlésre az egyik község küldöttsége késve érkezett meg, így a határozati pontokat és a politikai beszámolót újra ismertették, majd a gyűlés befejeződött.

Az edelényiek (akiket összetételük miatt bányász küldöttségnek néztek) még aznap felkeresték a megyei munkástanácsot, ahol követelték egy ellenkormány megalakítását. A delegációt fogadó Papp Miklós, a megyei munkástanács elnökhelyettese azonban határozottan visszautasította követelésüket. Később már az edelényiek sem erőltették ellenkormány felállítását. A megyei munkástanács elutasítása mellett bizonyára az is szerepet játszott ebben, hogy Nagy Imre miniszterelnök – aki október 25-én még kis számú ellenforradalmár fegyveres támadásáról beszélt – 28-án az eseményeket nemzeti demokratikus mozgalomnak, 30-án pedig már forradalomnak nevezte.

Október 29-én a kultúrotthonban került sor a járási munkástanács megalakítására. Mivel az ülésen a járás 53 községéből csak 24 képviseltette magát és több bányauzem küldöttsége sem jelent meg, úgy döntöttek, hogy csak ideiglenes járási munkástanácsot választanak. A munkástanács elnökének Szendrő község küldöttét, dr. Hatvani Viktor bányász gépkezelőt, helyetteseinek a szintén szendrői L. Molnár György bányászt és a múcsonyi Csóré Mihályt választották meg.

Dr. Hatvani Viktor személye rendkívül érdekes. Jogi végzettsége volt, 1945 előtt írnokként, körjegyzőként, majd járási jegyzőként dolgozott. 1948-ban – mindössze 46 évesen – nyugdíjazták. Ezzel egy időben a hatóságok az amerikai nagykövetséggel tartott kapcsolata miatt eljárást indítottak ellene. Hatvani a tartóztatás elől Svájcba akart emigrálni, ahol testvére élt. Jugoszláviába át is szökött, azonban elfogták, internálták, majd kiutasították az országból. Magyarországra visszatérve nem mert hazamenni, három évig Szilágyi álnéven Agárdon bujkált. 1952-ben mégis tartóztatták, és tiltott határátlépés vádjával 3 évre ítélték el. 1955 novemberében szabadult. Az ormosbányai bányauzemannél helyezkedett el, ahol előbb föld alatti munkára osztották be, majd gépkezelőként dolgozott. Október 27-én választották meg a szendrői községi munkástanács elnökének, s a község képviselőiben lett tagja a járási munkástanácsnak.

A járási munkástanács alakuló ülésén járási karhatalom felállításáról határozott, annak vezetésével Schrenk Béla századost bízták meg. Schrenk azonban megbetegedett, ezért Szternák István honvéd főhadnagy látta el helyette a parancsnoki teendőket. A községi nemzetőrparancsnok ekkor

Nagyfejeő János bányaács lett. Nagyfejeő 1924-től 1945-ig csendőrként szolgált, majd 10 évig szovjet fogságban volt. 1955 februárjában tért haza, ekkor a hármaskörhöz helyezkedett el bányászként.

Október 30-án Hatvani Viktor Miskolcon a megyei munkástanács titkárával, Babits Lászlóval tárgyalt. Hatvani tájékoztatást kért az Edelényben tartózkodó ÁVH tisztek sorsával kapcsolatban, majd hazatérve Babits utasításának szellemében utasítást adott az államvédelmi tisztek igazolására. Éjjel négy államvédelmist őrizetbe vettek és a járási börtönbe zártak. Másnap, 31-én reggel mindannyiukat szabadon engedték, azonban délben két másik államvédelmessel együtt megkezdték kihallgatásukat a rendőrkapitányságon. A tiszteket igazolással látták el, viszont a rendőrségtől elbocsátották őket. Ezt követően – egy feljelentés nyomán – házkutatást tartottak két pártfunkcionárius lakásán, majd magukhoz véve a járási pártbizottság kulcsait, átkutatták és lepecsételték az épületet.

Október 30-án alakult meg az edelényi Forradalmi Ifjúsági Szövetség (FISZ), elnöke az október 26-i tüntetésen főszerepet betöltő Tóth István bányász, helyettese Pakusza Sarolta, titkára pedig Lebenszki Jenő lett.

A pártok megalakulása, a többpártrendszer bevezetése Edelényben sem maradt hatás nélkül. A kommunista párt nevében már október 28-án jelentkezett Veres Sándor és Érsek József (a járási pártbizottság első és másodtitkára), valamint Lisztes Lajos járásbíró a járási munkástanácsban, majd felhívásban értesítették a lakosságot, hogy az MDP megszűnt, azonban a kommunista párt más néven újrakezdte működését. A Szociáldemokrata Párt szervezőjeként Hajmos Dezső lépett fel. November 2-án a Kisgazda Párt szervező bizottsága bocsátott ki felhívást. Alakuló ülésüket november 4-ére tervezték, erre azonban már nem kerülhetett sor. Ennek két oka volt: egyrészt a munkástanács – a megyei munkástanács határozata értelmében – november 3-án további intézkedésig felfüggesztette a pártok szervezését; másrészt pedig november 4-én a Forgósziel hadművelet keretében a szovjetek támadást indítottak...

Megyéinkben szervezett harcra csupán Mezőkövesden került sor, azonban – bár még két napig szórványos lövöldözés volt – ott is hamarosan befejeződött. Miskolcon az egyetemvárosban volt kisebb – két diák életét kioltó – tüzharc. Kis híján Edelényben is súlyos összecsapásokra került sor. Nagy Imre miniszterelnök rádiószózatának hatására reggel 7 óra körül Boskó Károly a kiegészítő parancsnokságon Schrenk századossal az ellenállás mellett döntött. Tömöl Béla községi munkástanácselnök hangos híradóban szólította fel a tartalékos tiszteket és tiszthelyetteseket, hogy jelentkezzenek a kiegészítő parancsnokságon. Jelentkezett Jakab Zsigmond tartalékos tiszt is, akit megbíztak tankcsapdák és műszaki akadályok építésével. Tömöl hangos híradón szólította fel a fogattal rendelkezőket, hogy hordja-

nak köveket a szentpéteri út melletti temetőhöz, barikadépítés céljából. Felhívásukra a lakosság kb. 240 üres üveget hordott a járási tanács épületébe, ahol hozzáálltak a benzines palackok elkészítéséhez. A műszaki zár megépítése céljából felszólították a bányászokat, hogy jelentkezzenek a munkástanács épülete előtt csákánnyal és lapáttal. A vasútállomásról kb. 5-6 kocsi követ szállítottak a temetőhöz. Simon János tartalékos alhadnagy a templomtoronyba figyelőt állított, majd a toronyba távbeszélőt vezetett be, hogy azonnal értesüljenek a szovjet csapatok érkezéséről. Boskó utasítására a KÖMI parancsnokságától egy golyószórót, nagy mennyiségű takarót, géppisztolyt, puskát és löszert hoztak el.

Már két órája tartottak az előkészületek, amikor 9 óra körül Tömöl ráébredt az ellenállás értelmetlenségére, ezért 10 órára hangos híradó útján gyűlést hívott össze. A gyűlésen – a nemrég Edelénybe érkezett – Hatvani Viktor, valamint Tömöl Béla, Nagyfejeő János és Borsovai Lengyel Gyula szóltak az egybegyűltekhöz. A lakosokat sikerült meggyőzniük az ellenállás hiábavalóságáról. Hatvani kijelentette, hogy a forradalom vívmányaiért tovább fognak harcolni, de nem fegyveres eszközökkel. Ezután visszavonták a katonai parancsokat.

November 4-e után Edelény – mint forradalmi központ – háttérbe szorult. A községi és a járási munkástanács megszűnt. Bár más járási székhelyeken a munkástanács vezetői továbbra is részt vettek a közigazgatási ügyek intézésében, ez itt nem történt meg, a hatalmat ismét a tanácsi és pártbizottsági funkcionáriusok vették a kezükbe. Edelényben is rövidesen megalakult az MSZMP járási szervező bizottsága és hozzáálltak a párt újjászervezéséhez.

Bár a munkástanácsi vezetők visszatértek munkahelyükre, nem feledeztek meg róluk. November 27-én letartóztatták Hatvani Viktor volt járási elnököt és Nagyfejeő János egykori községi nemzetőrparancsnokot. Arra vonatkozóan nincs információnk, hogy Hatvani letartóztatását mivel indokolták, de Nagyfejeőnél azt a nyilvánvalóan hamis – a későbbi bírósági eljárása során soha fel sem merülő – indokot hozták fel, hogy „fegyvereket csempészett be a ’fogolytáborba’, valamint 10.000 Ft. nyomja a lelkét.” Letartóztatásuk hírére másnap a hármaskörnél sztrájk tört ki. Bár a bányász-munkástanácselnökök kérésére a munkások leszálltak a bányákba, követelésüket változatlanul fenntartották és egymás után indítottak küldöttségeket a megyeszékhelyre. Hatvaniék kiszabadulásának idejéről nincsenek pontos információink, csupán annyi bizonyos, hogy dr. Hatvani Viktor december 18-án köszönte meg levélben Földvári Rudolfnak – aki ekkor a megyei tanács elnöke volt –, hogy közbenjárt érdekében.

A forradalmi vezetők nem sokáig maradhattak szabadlábban. Az edelényi járási és községi munkástanácsok és nemzetőrségek vezetőit 1957.

március 1-je és 21-e között tartóztatták le, majd a miskolci megyei bíróság népbíróági tanácsa elé állították őket. A bíróság súlyos börtönbüntetést szabott ki rájuk. Első fokon három életfogytig és két 15 évig tartó börtönbüntetést hoztak. Jogerősen dr. Hatvani Viktort és Boskó Károlyt életfogytiglani, Tömöl Bélát és Tóth Istvánt 15, Nagyfejeő Jánost 12, dr. Kovács Lajost 4, dr. Borsovai Lengyel Gyulát 3 évre ítélték.

1957. március 5-én őrizetbe vették Schrenk Bélát, s mivel őt 1958-ban bekövetkezett halála miatt nem tudták felelősségre vonni, Szternákot próbálták mindenért felelőssé tenni. Szternák István honvéd főhadnagy ellen 1958-ban indítottak eljárást. A Debreceni Katonai Bíróság 1959-ben szervezkedésben való részvétel miatt 1 évre és lefokozásra ítélte.

Az edelényi gépállomás munkástanácsának elnökét, Nagy Ferencet 4 hónapig internálták, egyik dolgozóját, Broda Lászlót 1957. április 4-én letartóztatták, majd bíróság elé állították. Először szervezkedésben való részvételért 12 évi börtönbüntetésre ítélték. Büntetését azonban a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezte. Végül izgatás vádjával 2 évre ítélték.

Az edelényi bányaiüzem hármaskőműves aknájának munkástanácsstagját, Simon Imrét jogerősen 1 évre, Kiss Bertalan felvigyázót, az edelényi bányaiüzem és a községi munkástanács tagját 6 évre ítélték. A letartóztatás elől Csapó József földműves mintegy fél évig bujkált, ám őt is letartóztatták, majd 3 évi börtönbüntetésre ítélték. Dr. Káli Gézáne munkástanácsstagot, továbbá a munkástanács mellett működő ún. „tájékoztató irodá”-nál dolgozó Forgács Miklóst és Vizi Pált internálták.

A bebörtönzöttek többsége nem töltötte ki büntetését, az 1959-es és az 1960-as részleges amnesztia révén szabadult. 1963-ban az általános amnesztia keretében hivatalosan minden politikai foglyot szabadlábra helyeztek. Az edelényiek közül már csak hárman voltak börtönben, Boskó Károly és Nagyfejeő János ekkor szabadult, Hatvanira – mint visszaesőre – viszont nem vonatkozott az amnesztia, csak 1967. április 1-jén hagyhatta el a börtönt. Ezt követően két évig segédmunkásként dolgozott, majd 1969-ben elhunyt.

Városi ünnepség, emlékmű avató, ünnepi képviselő-testületi ülés

2006. október 23-án került megrendezésre az 1956-os forradalom és szabadságharc 50. évfordulója tiszteletére a városi ünnepség, mely egyben emlékmű avató is volt.

Molnár Oszkár polgármester úr ünnepi beszéde

A Március 15-e Emléparkot átépítették, nemcsak az 1848–49-es forradalom és szabadságharcnak állít emléket, hanem az 1956-ban helytálló forradalmároknak is.

A tér és az emlékművek nemcsak kivitelükben, de méreteikben is impozánsak. Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc Aradon kivégzett tizenhárom tábornokának emlékére félkörben, nevükkel ellátott oszlop került kialakításra: előtte a félkör átlójának középpontjában egy félkör alapú emelvényen a korábbi téren állt kopjafa, és az első felelős magyar kormány Pesten kivégzett miniszterelnökének, gróf Batthyány Lajosnak márványba vésett neve van.

Az emléktábla szövege a következő:

Dr. Hatvani Viktor
Tömöl Béla
Boskó Károly
Dr. Kovács Lajos
Tóth István
Nagyfejeő János
Dr. Borsovai Lengyel Gyula
és a
kommunista diktatúra
minden Bódva-völgyi
áldozata emlékére.

A tér új nevééről a város képviselő-testülete dönt majd.

Az 56-os emlékműre újabb nevek is kerülnek majd, mert most csak a járási munkástanács elnökének, dr. Hatvani Viktornak és hat társa perében elítéltek szerepelnek rajta.

Ünnepi műsor az Izsó Miklós Gimnázium, Diákotthon és Szakképző Iskola diákjainak közreműködésével

Az ünnepséget követően a L’Huillier-Coburg-kastély lovagtermében megrendezett ünnepi képviselő-testületi ülésen Molnár Oszkár polgármester adta át a városi kitüntetésekét. A kitüntetésben részesülőkről a képviselő-testület a 2006. szeptember 7-i ülésen döntött.

Az „**Edelényért Díszoklevél**” azoknak adományozható, akik

- a város közművelődési, irodalmi, művészeti, sportéletében jelentős eredményeket értek el,
- pedagógusként tanítványaikat megyei és országos tanulmányi versenyeken kimagasló teljesítményhez segítették,
- középiskolai, egyetemi hallgatóként jelentős tudományos, művészeti és sportteljesítményükkel a város hírnevét öregbítették,
- a város gazdasági életében, városfejlesztésben, munkahely-teremtésben Edelény városnak jelentős segítséget nyújtottak,
- a város nemzetközi vagy hazai elismertségéhez, külső kapcsolatainak fejlesztéséhez jelentős mértékben hozzájárultak.

Az „Edelényért Díszoklevél” kitüntetésben részesült **Flaskó György** és **Gombos József**.

Flaskó György több önkormányzati és országgyűlési választáson, népszavazásokon látta el az edelényi helyi választási bizottság elnöki feladatait. Munkájának köszönhetően a választások minden alkalommal rendben, megfelelő társadalmi kontroll mellett zajlottak le. Ezen tevékenységének szól az elismerés.

Gombos József 1953 decemberétől dolgozott az Edelényi Bányauzemben. 1956. október 23-án, a forradalom kitörésekor a II. aknára helyezték át, ahol az ott dolgozók a munkástanács elnökévé választották. Tőle telhetően igyekezett csillapítani a sokszor sértődésből eredő elégedetlenséget. 1985-ben vonult nyugdíjba, de azt követően sem fordult el a helyi közélettől. Tevékenykedik a Miklós Gyula Kertbarát Körben, szervezője a Nyugdíjasok Közösségének. Ötven év munkájának szól az elismerés.

A „**Pro urbe Edelény Emlékplakett**” azoknak a személyeknek és közösségeknek adományozható, akik Edelény város arculatának alakításában, fejlesztésében, a közéleti, tudományos, művészeti, közoktatási és közművelődési, testnevelési és sportmozgalomban, valamint az egészségügyi, szociális ellátásban magas szintű, áldozatos munkát végeztek. Adományozható annak is, aki nagy értéket (legalább 1 millió forint összegűt) adományoz a városnak.

A „Pro urbe Edelény Emlékplakett” kitüntetésben részesült **Galkó Tibor** és **dr. Hatvani Zoltán**.

Galkó Tibor 1984 novembere, az alakulás óta vezeti az Edelényi Városi Sportegyesület Sakk Szakosztályát. Az elmúlt több mint húsz év alatt számos sikert értek el, amit 1997-ben „Pro urbe Edelény Emlékplakettel” ismert el a város. A szakosztály idén érte el az eddigi legnagyobb eredményt: csapatuk kivívta az NB-I-ben való szereplés jogát. Az elismerés a hosszú időn keresztül végzett áldozatos szervezőmunkának szól.

Dr. Hatvani Zoltán 1990 és 1994 között az edelényi központú 8. számú választókerület országgyűlési képviselője volt. Ebbéli, majd négy esztendőn át a megyei közgyűlés alelnöki minőségében fáradozott és tett a Bódva völgye, azon belül városunk fejlődéséért. Az 1956. évi forradalom és szabadságharc tiszteletére felállítandó emlékmű gondolatának megfogalmazásakor azonnal az ügy mellé állt. Az előkészítő bizottság tagjaként, majd a felállítási költség egynegyedét vállaló alapítványt létrehozva segítette a megvalósítást. Az elismerés mindennek szól.

„**Edelény Díszpolgára**” Oklevél azoknak a magyar és külföldi állampolgároknak adható, akik

- a város arculatának alakításában, a város fejlesztésében kiemelkedő tevékenységet folytattak,
- a város közművelődési, irodalmi, művészeti életében jelentős szerepet tölthettek be magas színvonalú tevékenységükkel,
- elméleti és gyakorlati munkájukkal a város nevelési-oktatási fejlesztéséhez hozzájárultak,
- a város testnevelési és sportmozgalmában élen jártak,
- más városokkal vagy külfölddel a kapcsolatok kiépítését és formálását elősegítették,
- életművükkel, tevékenységükkel Edelény városnak hírnevet szereztek.

Edelény Város Díszpolgára kitüntetésben részesült **Kurucz András**.

Kurucz András 1961 december 1-jétől nyugdíjba vonulásáig irányította a város művelődési intézményét. Idős napjaiban sem maradt tétlen: kar-nagyként vezeti a Gyermekek és Ifjúsági Fúvószenekezt és tagja a Férfikórusnak. 1993-ban elsőként részesült „Pro urbe Edelény Emlékplakett” kitüntetésben. Nem szólt azonban akkor az elismerés annak a szerepvállalásnak, amelyet Kurucz András az 1956. évi forradalom és szabadságharc idején

fejtett ki, s amelyért a leverés után a hatalom meghurcolta. A városért végzett munkájával együtt ezért a képviselő-testület az 50. évforduló alkalmából díszpolgárrá választotta.

Edelény Város Díszpolgára kitüntetésben részesült Kurucz András

Dr. Hatvani Zoltán

Forradalom és megtorlás: Edelényi járás, 1956-1957

Az 1956-os forradalom és szabadságharc 50. évfordulójára jelent meg az edelényi és járási munkástanács egykori tagjainak bírósági peranyagából összeállított könyv az „56-os Bódva-völgyi Munkástanácsok” Közhasznú Alapítvány kiadásában, mely az első a térségben lezajlott eseményekkel kapcsolatban. Az alábbiakban a könyv *Bevezetőjét* közöljük.

„1956 októberében Edelényben és az Edelényi járás falvaiban is kitört a forradalom. Nemcsak a budapesti srácok, egyetemisták, katonák és munkások harcoltak a diktatúra ellen, egy szebb és jobb világért, hanem a közsé-

gek, a falvak népe is. Az itteni harcot azonban nem fegyverekkel vívták, itt nem folyt vér, nem feküdtek temetetlen holtak az utakon, itt nem lógtak lincselte áldozatok az oszlopokon. Ebben a harcban a kommunista diktatúra hivatalnokai és fegyveresei a pesti és miskolci hírek hallatán félreálltak vagy a forradalom oldalára álltak, helyükre a nép választottjai léptek. Ezek a férfiak pedig rendet és nyugalmat teremtettek és napok alatt létrehozták a polgári demokrácia helyi intézményeit. Annak a ködös, borús ősznek október végi és november eleji napjaiban Edelényben és az akkori járás területén, Szendrőben és a kisebb falvakban is, néhány napig boldogok voltunk, azt gondoltuk, vége a sötétségnek, szebb napok következnek. Persze voltak, akik mindezt éppen fordítva élték meg, nekik a szovjethatalom, a fegyverek és a diktatúra jelentette a biztonságot.

Mindössze tizenkét napig tartott ez a mámoros érzés, aztán visszatért a sötétség. Jöttek a szovjet tankok, azok mögött pedig jött Kádár János a „kárdárhuszárokkal”, a szétszaladt pártfunkcionáriusok, a munkásőrök, a rendőrség politikai nyomozói, az ügyészek, a bírák, végül pedig ott álltak az akasztófák és a börtönök.

Olyan történelmi idők voltak ezek, amelynek minden eseményét meg kell örökíteniünk. Akik tudunk valamit, azoknak kötelességiünk azt elmondani és leírni, továbbadni. Ezt teszem én is, amikor a Történeti Hivataltól és a Borsod Megyei Bíróság irattárából birtokomba került dokumentumok tartalmát továbbadom, kiegészítve azokat néhány – személyes élményeimből származó – rövid gondolattal.

Ez a kiadvány nem tudom pontosan minek nevezhető. A szerkesztést és a stílust tekintve természetesen magán viseli a szerző laikus voltát, ezt a cél érdekében próbálja elnézni az olvasó. Az olvasmány egyébként is száraz, nehéz anyag, hiszen 90%-át rendőrségi és bírósági jegyzőkönyvek teszik ki. A Függelékben a forradalom néhány fontos intézkedését tartalmazó dokumentum nyert elhelyezést.

A dokumentumokat minden kiigazítás, „belenyúlás” nélkül vágtam ki és illesztettem az általam gondolt logikai sorrendbe. Ebből is adódik a sok helyesírási hiba, a néhol „sajátos” fogalmazás. Azt gondolom, hogy ez így élethű. A saját gondolataimat visszafogtam, nem akarva azokat az olvasóra erőltetni. Ha mégis megtettem, azt részben azért is, hogy megtörjem kicsit a jegyzőkönyvek egyhangúságát. A „dokumentumokat” a dőlt betű különbözteti meg az álló betűs szerzői szövegtől.

Abban, hogy összeállítottam és kiadom ezt az anyagot, több cél is vezérelt. Kétségteljesen a legfontosabb az, hogy ne kallódjanak el a Bódva völgye történelmének ezek a nagyon fontos lapjai. Céлом emléket állítani annak a hét embernek, akik életükből több mint negyven évet áldoztak az 1956-os forradalom ügyéért, és akiknek nagy szerepe volt abban, hogy ez a forrada-

lom itt nem követelt áldozatokat. Célom megismertetni a mai és eljövendő nemzedékekkel tárgyilagosan, élethűen a diktatúrák kegyetlen természetét. Célom felhívni a figyelmet arra, amit nem lehet elégszer hangsúlyozni, hogy a szabadságunk az egyik legértékesebb kincsünk. Nem célom törleszteni azazal, hogy feltárom ezeket a dokumentumokat és indulatos, vagy érzelemtől fűtött megjegyzéseket fűzök hozzájuk, ennyivel egyébként sem lehetne törleszteni. Olyan emberek pedig, akik képesek úgy viselkedni, mint azok, akik ebben a perben negatív szerepet játszottak, voltak, vannak és sajnos mindig is lesznek. Az ilyen emberek ösztönei diktatúrában szabad mozgásteret kaphatnak, és ott akár hivatalos személyként is felléphetnek. A demokratikus jogállamban az ilyen tulajdonsággal bíró emberek vagy tudomásul veszik a társadalom új szabályait, vagy előbb-utóbb törvényen kívülivé válnak.

Aktualitását ennek a kiadványnak a forradalom 50. évfordulója mellett az is adja, hogy Edelényben ez alkalomból a helyi forradalom hét megnevezett, de valamennyi meg nem nevezett áldozata emlékére a város emlékművet állít.”

a szerző

Ítélethírdetés: dr. Hatvani Viktor, Tömöl Béla, Boskó Károly,
dr. Kováts Lajos, Tóth István, Nagyfejeő János, dr. Borsovai Lengyel Gyula